

Staalkaart van mogelijke vormen om de ruimte te organiseren

Bundeling van de resultaten van de partnerdialoog van 6 oktober 2011

Staalkaart van mogelijke vormen om de ruimte te organiseren

Resultaten partnerdialoog 6 oktober 2011

Voor u ligt een staalkaart die mogelijke vormen om de ruimte te organiseren bundelt. Deze staalkaart is ontstaan tijdens de 3de partnerdialoog ter voorbereiding van het beleidsplan ruimte, op 6 oktober 2011.

Het doel van deze partnerdialoog was om partners aan boord te houden en verder te betrekken bij de opmaak van het beleidsplan ruimte. De resultaten van de partnerdialoog hebben dan ook mee input gevormd voor het verdere denkwerk rond de opmaak van het groenboek voor het beleidsplan ruimte.

De concrete oefening bestond erin om vanuit geformuleerde uitdagingen na te denken over mogelijke vormen voor de organisatie van de ruimte. Vooraf werden deze uitdagingen uitgebreid toegelicht, samen met het proces van het beleidsplan ruimte en de tussentijdse resultaten.

De denkoefening werd opgevat als een interactieve werksessie. Elf tafels, met telkens een 8-tal deelnemers plus tafelbegeleider en verslaggever, bogen zich in 3 rondes over 9 uitdagingen:

- Tafel 1: Globalisering - *Vlaanderen internationaal?*
- Tafel 2: Demografie - *Van 6 naar 7 miljoen?*
- Tafel 3: Klimaat - *Met de voeten in het water?*
- Tafel 4: Energie - *Onder hoogspanning...*
- Tafel 5: Mobiliteit - *In beweging blijven...*
- Tafel 6: Tewerkstelling - *Innovatief verwerkt*
- Tafel 7: Voedsel - *Brood op de plank...!*
- Tafel 8: Ecosysteem - *Ecowaarde is meerwaarde*
- Tafel 9: Kwaliteit leefomgeving - *Kwaliteit = prioriteit!*
- Tafel 10: Globalisering - *Vlaanderen internationaal?*
- Tafel 11: Kwaliteit leefomgeving - *Kwaliteit = prioriteit!*

Tussen elke ronde wisselden de deelnemers van tafel, en dus van uitdaging. Zo kon iedere deelnemer nadenken over 3 uitdagingen.

- In ronde 1 zaten de deelnemers in de rol van 'bedenkers'. De 'bedenkers' brainstormden over maximum 3 uiteenlopende vormen om de ruimte te organiseren als mogelijk antwoord op de gestelde uitdaging. 'Bedenkers' verbinden ideeën, ontdekken, experimenteren en laten zich niet doen door praktische overwegingen.
- In ronde 2 waren de 'critici' aan de beurt. De 'critici' gingen de confrontatie aan en zochten naar tekorten, risico's, negatieve effecten,... Concreet toetsten de 'critici' de in ronde 1 geformuleerde vormen aan enerzijds de wensbeelden van de burger (zoals naar voor gekomen uit de campagne 'Ruimte voor morgen', april-mei 2011) en anderzijds de 3 dimensies van duurzame ruimtelijke ontwikkeling.
- In ronde 3 kwamen de 'realisten' aan bod. De 'realisten' deden aan kritische reflectie en dachten na over valkuilen, randvoorwaarden, noodzakelijke maatregelen. Ze probeerden de ideeën van de 'bedenkers' om te zetten naar een werkbaar plan.

Per tafel en per vorm werd het resultaat van de denksessie neergeschreven op een groot invulblad. Tegelijkertijd werd uitgebreid genoteerd door een verslaggever.

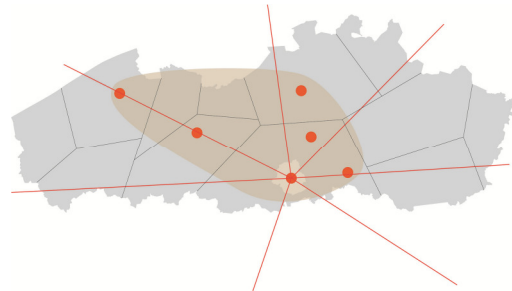
Op basis hiervan werden synthesefiches gemaakt. In de staalkaart die voor u ligt werden deze synthesefiches per tafel gebundeld. De synthesefiches geven een zo goed mogelijke weergave van het denkwerk van de deelnemers aan de partnerdialoog. De inhoud ervan is niet wetenschappelijk getoetst en niet noodzakelijk het standpunt van RWO

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

LANDSCHAP EN CULTURELE FACETTEN

Twee metaforen komen naar boven: 'diamant' en 'spinnenweb'. De diamant verwijst naar de verschillende facetten, zoals de kunststeden, de cultuurlandschappen en de zeer diverse economie. In het spinnenweb verwijzen de draden naar de bestaande connectiviteit die wordt verbeterd (haven, luchthavenregio, kanalen,...). De spin symboliseert de focus van het beleid, dat zich strategisch kan positioneren op het web. De interne kapitalen vormen de basis. De compactheid en diversiteit (sociaal, cultureel, economisch,...) van Vlaanderen worden als een troef ingezet. De bestaande culturele rijkdom wordt versterkt. Er wordt gezocht naar een maximale interne synergie.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Het zal goed scoren bij de burger, omdat het vooral gaat over lokale aspecten. Voor een aantal plekken gaat het model potentieel benutten en hogere kwaliteit opleveren (bv Brugge), maar voor andere niet (bv Kortrijk/Hasselt/Turnhout). Er bestaat een risico dat steden met potentieel blijven liggen omdat het geen potentieel is dat aansluit bij 'landschap en culturele facetten' (bv. geen kunststad). Er is een bestuurlijk risico dat te maken heeft met vervlakking en verdeling. Vragen bij betaalbaarheid woningen: hoe meer je je internationaal openstelt, en dus migratie binnenlaat, hoe meer je Europese tendens zal volgen en hoe meer je de (hogere) Europese marktprijs zal krijgen.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> De vraag is of op deze manier de economische potenties van de grensoverschrijdende ruimtelijke structuren worden benut. Onduidelijk of de impact op water en klimaat voldoende in haar globaliteit wordt bekeken. Betekent dit volledige verweving van ecologie doorheen wat er is? Potentieel interessante gebieden over de grenzen blijven liggen.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

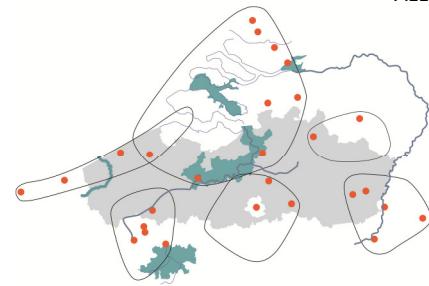
- Er is een visie nodig die focust op interne ontwikkelingen.
- Het vraagt veel bevoegdheden voor de lokale overheid (soort patchwork)
- Er wordt best ook gekeken naar mogelijke allianties met de buurregio's.

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

Sterktes samen met allianties op de kaart zetten.
 Het gaat erom de potenties over de grenzen ook te benutten. De potenties juist over de grens kunnen het verhaal versterken (Brussel, mijnlandschappen (België-Nederland-Duitsland), Antwerpen-Gent-Rotterdam in concurrentie met Singapore, Kortrijk-Lille, kust, Scheldelandschap). Het speelt op verschillende lagen: landschap, cultuur, economie, ecologie,...

Het is niet contradictorisch aan vorm 1, maar de focus verandert.

ALLIANTIEMODEL

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Nabijheid van functies zou kunnen impliceren dat je niet moet proberen alles overal te hebben. Anderzijds houdt dit model het risico in dat je op zo'n abstractieniveau gaat plannen dat nabijheid verdwijnt. Het is mogelijk om een meer efficiënt beleid te voeren omwille van de potentiële complementariteit. Anderzijds moet je ook erkennen dat een aantal functies niet nodig zijn in Vlaanderen omdat ze vlakbij over de grens voldoende aanwezig zijn. Er moeten keuzes gemaakt worden waarop ingezet zal worden, bv. wat doen we met de luchthaven? Er kunnen extra Europese middelen vrijkomen die dan selectief en weloverwogen kunnen ingezet worden. De bestuurlijke en procesmatige uitdagingen zijn hoog. Er zal onderhandeld moeten worden en er zal actief naar partnerschappen gezocht moeten worden over de grenzen heen. Dit vraagt een ander institutioneel kader en een mentaliteitswijziging. Op vlak van bouwmogelijkheden zal er misschien meer keuze ontstaan omdat je makkelijker over de grens kan bouwen. Het effect op de betaalbaarheid van het wonen is een dubbeltje op zijn kant: minder druk of juist meer druk? Het hangt ervan af of je een aantrekkelijke regio bent of net niet.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Heeft de potentie om goed te scoren op ecologisch vlak. Internationaal geld kan gericht worden op internationale open ruimtes, bv. De realisatie van belangrijke noord-zuidverbindingen. Het vereist het actief afbouwen van grenzen, zowel psychologisch als praktisch. Je bent ook een beetje parasiet (gebruik maken van faciliteiten die buurregio's aanreiken): wil Nederland dat bv. wel?
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investerings & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

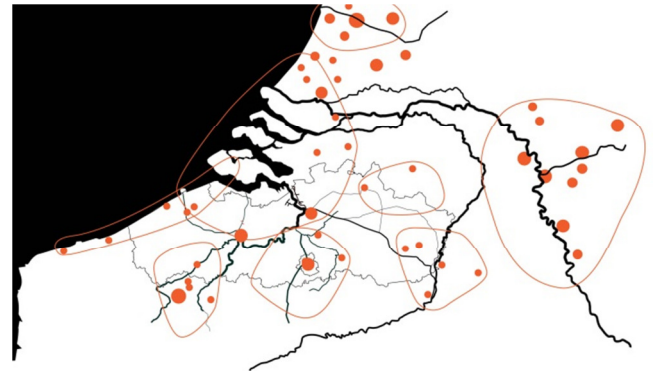
BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Vlaanderen zal moeten focussen op allianties en zal zich internationaal moeten opstellen. Het vraagt ook gericht lobbynetwerk, over de grenzen heen.
- De overheid zal zich beter moeten organiseren en meer keuzes moeten maken.

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

Het gaat om de morfologische entiteit, waarin de Rijn, de Maas en de Schelde samenkomen. Vlaanderen ligt binnen deze Delta.
Op deze manier wordt een voldoende kritische massa bekomen, om globaal iets te betekenen.

RONDE 2: DE CRITICUS DELTA

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Het is moeilijk om met dit voorstel de relatie met de wensen van de burger te leggen. Er is weinig directe invloed op lokale aspecten.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Het kan leiden tot een innovatief ecologisch systeem. Heeft een groot potentieel op het vlak van ecologie en economie (toerisme). Uit de economisch sterkere positie kan ook een sociaal voordeel volgen. De Delta kan ingezet worden als figuur in een marketingstrategie. Houdt dit model niet het risico in dat het enkel gericht zal zijn op het vormelijke aspect en het hoge marketinggehalte ervan? Is het enkel deze figuur of wordt dit best verruimd? Bijvoorbeeld met een figuur van de havens (Hamburg-Rotterdam-Antwerpen-Dunkerque), de luchthavens (Londen-Amsterdam-Frankfurt-Parijs-Brussel), de kunststeden (Amsterdam, Lille, Keulen, Leuven, Brugge, Gent, Antwerpen,...). Dit vraagt bestuurlijk veel verandering omdat het bestuurskader de grenzen van Vlaanderen overstijgt. Maar misschien is dit wel nodig om bij de top 5 van Europa te horen?
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investerings & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Er is een structurele ombouw van het systeem nodig.
- Er is een grotere onzekerheid dus er is een visie nodig die meer focust op externe ontwikkelingen

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

STERKE STEDEN DOOR DE KERNSTAD TE VERRUIMEN

Dit model wil de steden versterken door de kernstad te verruimen tot de 19de en 20ste eeuwse gordel. Hiermee wil men de stadsvlucht naar suburbane gebieden tegengaan. Het is de bedoeling dat deze sterke steden de gehele demografische behoefte opvangen. Er wordt in eerste instantie ingezet op de drie grotere steden Gent, Brussel en Antwerpen.

Het centrum blijft de kern met een rijker socio-cultureel leven en bereikbaar met openbaar vervoer. Er wordt een kwalitatieve omslag nagestreefd in de buurten die verder van de stad gebouwd zijn waardoor vergrijsde en sociale wijken meer geïntegreerd worden. De capaciteit moet niet noodzakelijk uitbreiden, maar woontypologieën moeten gedifferentieerd worden in functie van verschillende woonculturen. Ook belangrijk is dat er meer ingezet wordt op gemeenschappelijk groen zoals vb. gemeenschappelijke tuintjes.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Toename van waardevolle ruimte kan samengaan met dit concept. Als er meer waardevolle ruimte komt in de uitbreiding, verlucht de stad Elk stuk van de stad moet zijn eigen waarde, identiteit en voldoende basisvoorzieningen hebben, maar ze moeten wel met elkaar verbonden blijven (geen aparte ministadjes). Vrijheidsgraden bouwen gaat dalen omdat er georganiseerd gebouwd moet worden. De betaalbaarheid van de woningen zal verschillen van stad tot stad
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Dit model scoort goed omwille van energiewinsten maar kan ook risico's inhouden bv. een verhoogde druk op de biodiversiteit (?) Verdichting heeft positief ecologisch effect Er kan ook ecologische winst geboekt worden door het buitengebied te vrijwaren. Het is positief dat mensen meer gaan samenleven, maar door stijging van de prijzen in de nieuwe kernstad verhoogt ook het gevaar voor gettovorming. Er moet opgepast worden voor stadsvlucht en het verschil tussen de 3 uitgebouwde kernsteden en de overige steden waar geen verruiming wordt voorgesteld. Er ontstaan kansen om kantoren en(winkelcentra) gericht te vestigen in stationsomgevingen en andere plekken die goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Kwalitatief verdichten door verschillende en nieuwe typologieën.
- Om wonen in de stad aantrekkelijker te maken worden de vrijheidsgraden voor de bebouwing in de randen best verruimd
- Verruimen versus vernieuwen van de kernstad
- Hoe omgaan met densiteit, verweefbaarheid, meegroeiwoningen, betaalbaarheid, eigendomsrecht...? Werken aan fiscaliteit.

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

VLAAMSE RUIT EN ANDERE GRENSOVERSCHRIJDENDE REGIO'S UITBOUWEN

Er wordt extra capaciteit uitgebouwd in de steden rond de grotere steden. Voorstel is om dit te doen in de (13) Vlaamse centrumsteden en via selectieve verdichting. De extra capaciteit kan ook voorzien worden in grensoverschrijdende regio's (Kortrijk-Rijsel, Turnhout-Eindhoven, Belgisch en Nederlands Limburg, ...).

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Deze vorm leidt grotendeels tot dezelfde effecten als de vorm "sterke steden door kernstad te verruimen".
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Deze vorm leidt grotendeels tot dezelfde effecten als de vorm "sterke steden door kernstad te verruimen", maar er komt wellicht minder nadruk te liggen op het probleem van stadsvlucht en het verschil tussen kernstad en niet-kernstad.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Deze vorm bevestigt het beleid van gedeconcentreerde bundeling.

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

WONEN INZETTEN OM DE LEEFBAARHEID VAN DE VERSCHILLENDE WOONMILIEUS IN VLAANDEREN TE GARANDEREN

Dit model wil mensen de mogelijkheid geven om zo lang mogelijk te blijven wonen waar ze nu wonen. Dit vereist dat iedereen basis- en zorgvoorzieningen in zijn nabijheid heeft. Op deze manier wordt de mogelijke ontvolking van de dorpen tegengegaan.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> De nabijheid van functies voor iedereen vormt hét uitgangspunt van dit model. Open ruimte zal verder dichtslibben. Dit model handhaaft de bestaande vrijheidsgraden bouwen. Moet er gegarandeerd worden dat er openbaar vervoer is tussen de kleinere dorpen/kernen en de grotere steden? In principe kan men daarvoor de auto nemen. Bovendien moet men voor basis- / zorgvoorzieningen niet meer naar de steden.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Gezonder leven dan in de stad, maar meer autoverkeer Dit model kent een hoge energie- en transportkost. De economische haalbaarheid is een aandachtspunt. Welke maatregelen moeten genomen worden om het voorzieningenpeil overal in Vlaanderen hoog te houden? Kan dit door middel van mobiele of meer digitale dienstverlening?
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Verappartementisering van de dorpen vermijden, dit voorzien in de kleine steden.
- Stimuleren van wonen in het buitengebied in vraag stellen.
- Durven naar tabula rasa gaan (om energiezuinig te bouwen).

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

MITIGATIE 1: INZETTEN OP ENERGIEBESPARING

"Mitigatie 1" is opgebouwd rond het idee van herstructurering van het gebouwenpatrimonium (voornamelijk woningen) in functie van het verkleinen van de woon-voetafdruk. Belangrijke elementen:

- Structurele thermische isolatieprogramma's voor bestaande woningen.
- Afbraak en nieuwbouw van de structureel slechtste woningen, waarbij eventueel (te) grote woningen omgevormd worden tot meerdere kleine woningen.
- Verdichting van de reeds verstedelijkte omgevingen (inclusief suburbane gebieden) als locatiebeleid voor de nodige bijkomende woningen.
- Aandacht voor het opwekken van hernieuwbare energie - dit thema wordt echter aan de gespreksgroep rond energie overgelaten.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<p>De mitigatiescenario's worden over het algemeen als moeilijk haalbaar gezien, wegens het ontbreken van een groot draagvlak en wegens de zeer lange termijnen waarop dit slechts realiseerbaar is.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kernverdichting heeft inderdaad een potentie maar in de steden vraagt dit wel een extra inspanningen. De vraag stelt zich of dit nog haalbaar is omdat 90% al volgebouwd is. Draagvlak voor afbraak zal wellicht wel nog wijzigen. • Verdichting heeft zowel positieve als negatieve impact op mobiliteit. • Inzetten op isolatie heeft slechts effect op zeer lange termijn. De meerwaarde van het isoleren van oud patrimonium is eerder beperkt te noemen. Nieuwe woningen moeten uiteraard wel afdoende geïsoleerd worden.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Moet men niet eerst onderzoeken waarom mensen wegtrekken uit te steden? • Energiekringloop waarbij energie kan gekoppeld worden aan bedrijventerreinen.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Isolatie, structurele vernieuwing van de woningen, verbetering van de nabijheid door verdichting en sterkere oriëntering op openbaar vervoer zijn onvermijdelijke evoluties, waar gedurende tientallen jaren hard aan zal moeten gewerkt worden. Het verder verstedelijken van de suburbane gebieden, met name de 20ste eeuwse gordel is hier een antwoord op (onder andere om de bevolkingsgroei te faciliteren). Het bestaande patrimonium moet wel aangepakt worden, er is geen keuze.
- Er wordt voorgesteld om in te zetten op sociale stadsvernieuwingsprojecten (industriële energieprestatieproject).

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

MITIGATIE 2: INZETTEN OP ORGANISATIE EN INFRASTRUCTUUR

"Mitigatie 2" is opgebouwd op basis van een samenleving die haar afhankelijkheid van de auto, en wegtransport in het algemeen, reduceert.

- Verdichting van de verstedelijkte gebieden, verhogen van de woondichtheid en betere vermenging van woningen, jobs en andere functies met de bedoeling de onderlinge afstanden te verkleinen en het draagvlak voor de ontwikkeling van het openbaar vervoer te vergroten.
- Openbaar vervoernetten (en voor goederenvervoer: waterwegen) ruimtelijk structurend.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	De mitigatiescenario's worden over het algemeen als moeilijk haalbaar gezien, wegens het ontbreken van een groot draagvlak en wegens de zeer lange termijnen waarop dit slechts realiseerbaar is. <ul style="list-style-type: none"> • Water als alternatief voor vervoer moet meer in beeld komen. • Meer aandacht voor openbaar vervoer knooppunten is noodzakelijk. • Meer mogelijkheden voor telewerken
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Industriële ecosystemen en warmtenetten kunnen mogelijkheden bieden, alsook CO2-afvang. • De economische transitie is in tegenspraak met dichter bij huis gaan werken. Vroeger woonden arbeiders naast de fabriek, maar men is niet zo zeker dat wonen waar je werkt vandaag nog haalbaar is.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Isolatie, structurele vernieuwing van de woningen, verbetering van de nabijheid door verdichting en sterkere oriëntering op openbaar vervoer zijn onvermijdelijke evoluties, waar gedurende tientallen jaren hard aan zal moeten gewerkt worden. Fiscale en normerende maatregelen (gedeelde vervoersmodi) die deze ruimtelijke ontwikkelingen ondersteunen kunnen hier een antwoord op zijn.
- Afschaffen fiscaal voordeel auto
- Meer inzet op 'gedeeld' vervoer

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

ADAPTATIE

"Adaptatie" is opgebouwd op basis van ruimte voor water, ontwikkeling van ecologische corridors en het versterken van groenstructuren in verstedelijkte omgevingen.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Maatregelen in functie van waterhuishouding kunnen op veel draagvlak rekenen. Er moet meer aandacht komen voor ruimte voor waterberging en infiltratie in het kustverdedigingsplan.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Biodiversiteit is belangrijker dan extra bebossen. Het bebossen louter in functie van CO2 sorteert geen effect.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investerings & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Er is nog veel weerstand op het terrein en het zal nog heel wat tijd vergen om dit te realiseren.
- Bebossing is net belangrijk in functie van wateropvang en afvoer.
- Er moet een oplossing gezocht worden voor piekdebieten (natte en droge periodes)
- Verzegeling moet vermeden worden: wie wil bouwen moet verharding opbreken.

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

ENERGIELANDSCHAPPEN

In dit model worden op regionaal schaalniveau verschillende vormen en soorten van grootschalige productiecapaciteit opgericht, afgestemd op regionale potenties qua energie. Deze energielandschappen zijn ingeschakeld in een internationaal netwerk en gekoppeld aan meer lokale netwerken. Doel is de weg van individuele energievragen en eigen productie te maximaliseren.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Energiebron selecteren in functie van minimale ruimtelijke impact en maximaal geënt op bestaande structuren. Concentratie is goed voor het behoud van de open ruimte: liever een veld dan een lijn Uitgaan van potentie van de plek voor energie kan schade toebrengen aan het landschap. Landschappelijke impact van windmolenparken en grootschalige zonnepanelenvelden is immers groot. Zonnepanelen op gebouwen kan ook de erfgoedwaarde bedreigen.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Energiebesparing moet rode draad zijn (cfr. trias energetica) Probleem van hinder opgelost door windplan? Wat met hergebruik van bijvoorbeeld photovoltaïsche cellen? Wat is de milieu-impact? Grootschaligheid energieproductie is mogelijk slecht voor de sociale dimensie van duurzame ontwikkeling omdat het mogelijk grote bedrijven bevoordeelt.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Focus op de potentie van de plek is op vlak van windenergie achterhaald. Windkracht is niet meer van tel bij turbines boven 150m.
- Er zijn weinig locaties beschikbaar voor grootschalige projecten zoals windmolenparken. Er worden hier beter geen nieuwe gebieden voor aangesneden. Maximaal enten op bestaande ontwikkelingen, liefst op bedrijventerreinen, havens en op zee en met voldoende afstand ten opzichte van het woonweefsel.
- Ook oog hebben voor onconventionele bronnen zoals getijdewerking, motorische energie, ...
- Grote nieuwe energielandschappen worden misschien overbodig door nieuwe technologieën en rendementsstijgingen.

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

LAAG-ENERGETISCHE COLLECTIEVE CLUSTERS

Er wordt ingezet op wijken, bedrijventerreinen of gegroepeerde bebouwing met een maximaal teruggedrongen energievraag en een eigen aanbod aan hernieuwbare energie. De energiebron wordt geselecteerd in functie van minimaal ruimtegebruik, minimale hinder en nabijheid van woningen. De energieproductie wordt gemonitord op wijkniveau en eventuele overschotten/tekorten worden overgepompt via regionaal netwerk. Dit model zet zeker niet enkel in op nieuwbouwwijken, maar ook op de renovatie van het bestaande patrimonium.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> • Meer toeleggen op warmtekachtkoppeling om de ruimte te sparen. Probleem is dat warmtenetten enkel mogelijk zijn bij grootschalige projecten. Mogelijke oplossing is nieuwe ontwikkelingen voorzien in de nabijheid van een bedrijf. Dit kan echter in conflict komen met de heersende afstandsregels tussen woningen en bedrijven. • De nabijheid van functies moet dus uitgediept worden. • Er is wellicht een verschillende benadering nodig voor bestaande en nieuwe gebouwenclusters.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • De sociale dimensie moet betrokken worden bij de collectieve energievoorziening in wijken. Collectieve energieproductie brengt gemeenschap samen. • Opletten dat kansengroepen niet over het hoofd gezien worden, anders is er kans op toename van de sociale ongelijkheid. Ze kunnen meegetrokken worden in het verhaal door middel van coöperatieven. • Subsidiesystemen aanpassen zodanig dat collectieve aanvragen veel voordeliger worden dan individuele aanvragen. • Versnipperde eigendomsstructuur in Vlaanderen verhindert een collectieve renovatie.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Belangrijke voorwaarde is dat wordt overgegaan van individueel bouwheerschap naar coöperatieven.

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

EIGEN ENERGIEPRODUCTIE IN DE VERSPREIDE BEBOUWING

Het gaat om verspreide bebouwingen die volledig in hun eigen energie voorzien. De energieopwekking is volledig zelfvoorzienend en wordt niet gesubsidieerd. Er wordt geen aantakking voorzien op een energienetwerk omwille van de hoge kost die dit met zich meebrengt. Dit model richt zich op het lokale schaalniveau en beoogt een meer duurzame oplossing voor de energievoorziening van verspreide bebouwing in de open ruimte (bv. losstaande boerderijen die omwille van hun ligging moeilijk aan te sluiten zijn op een netwerk).

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Men doet een voorstel om de energievoorziening van waardevolle verspreide bebouwing wel te subsidiëren om zo het behoud ervan veilig te stellen. “Vlucht uit het platteland” heeft mogelijk neveneffect op verminderde leefbaarheid steden (druk wordt groter) Flankerend beleid nodig rond onder andere kadastraal inkomen. Vrijheidsgraden rond bouwen worden best beperkt. De betaalbaarheid van verspreide bebouwing zal dalen (enkel rijken kunnen zich er vestigen).
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Oog voor sociale neveneffecten: Enkel rijkere die kunnen investeren in buitengebied? Wat met basisrecht elektriciteit?
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Verspreide bebouwing fiscaal ontmoedigen en verbouwen en herbouwen verbieden. Het is voor de maatschappij in haar geheel beter dat steden voordeliger worden.

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

KNOPEN VERSTERKEN

Om ruimte en mobiliteit op elkaar af te stemmen zijn er meer flexibele systemen nodig. Door verschillende vervoerssystemen en verschillende schaalniveaus met elkaar te verknopen ontstaat er meer keuzevrijheid. Zo ontstaat een gelaagd netwerk van multimodale knopen. Dit is echter niet per definitie een ruimtezuinig alternatief. Uitgewerkte, goed functionerende knooppunten hebben ook ruimte nodig, denk bijvoorbeeld aan de nodige parkeerplaatsen voor zowel auto's als fietsen en busterminals in de buurt van een treinstation.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Nabijheid van functies vraagt ruimtelijke concentratie. Niet elk knooppunt hoeft elke verkeersmodi in zich te hebben, er moeten knooppunten op verschillende schaalniveaus komen met elk hun eigen karakteristieken. Er moet ook goed nagedacht worden (over) waar deze knooppunten worden geplaatst: een knooppunt van spoor en weg midden in de stad is niet wenselijk doordat er dan teveel auto's de stad inkomen en er parkeerproblemen ontstaan. Naast de knooppunten moet er ook nagedacht worden over de verbindingen tussen deze knopen. Beschikt het openbaar vervoer wel over voldoende capaciteit? En is het netwerk voor de auto niet te ruim? En gaat het uitwerken van de knopen dan wel voldoende zijn om ruimtelijke concentratie van functies te realiseren? Er moet dringend een regionaal netwerk voor openbaar vervoer worden uitgebouwd in functie van het woon-werkverkeer.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Ook het fietsen moet aangemoedigd worden en er moet voldoende ruimte voor voorzien worden.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Als je de knooppunten versterkt hoeven de connecties niet versterkt te worden, het netwerk wordt sterker door de verschillende delen beter samen te laten werken.
- Bepaalde knooppunten, bijvoorbeeld grote stations, hoeven niet per definitie bereikbaar te zijn met de auto. Er moet in dat geval wel de mogelijkheid bestaan dat mensen hun auto elders achterlaten en met een ander vervoersmiddel tot aan deze knoop geraken.
- Er moeten een aantal soorten knopen gedefinieerd worden: over welke verbindingen en welke modi gaat het bij welk knooppunt? Houd rekening met de noden van de verschillende schaalniveaus.

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

STOP-PRINCIPE

Dit model gaat uit van een functionele menging in functie van de gelaagdheid van de netwerken. Een straat is bijvoorbeeld meer dan enkel maar een bewegingsruimte. Ook het principe van autodelen hoort hier thuis. Dit principe moet ook uitgebreid worden naar het goederenvervoer. Een kanaal kan meerdere functies vervullen buiten goederentransport.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Keuzes durven maken: bijvoorbeeld bepaalde wijken waar auto's verboden zijn. Stop ook met het financieel aantrekkelijk maken van de bedrijfswagen, want dit blokkeert de mentaliteitsverandering en de noodzakelijke shift naar het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer. In stedelijk gebied is er meer nabijheid.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Collectief vervoer is ecologisch veel voordeliger. Er moet dan wel voor gezorgd worden dat er geen lege bussen rijden.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- STOP-principe kan ruimtelijk worden omgezet door bepaalde delen van de stad primair in te richten voor de zwakke weggebruikers. Hiermee verleid je de mensen ook om te kiezen voor de fiets of om te gaan wandelen in plaats van de auto te nemen voor kortere afstanden.
- Gebruik ook de toekomstige mogelijkheden van de techniek: containers verplaatsen, door ondergronds transport of winkels bevoorraden door zeppelins.
- Onderzoek hiernaar doen is cruciaal: maak proeftuinen.

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

WONEN, WERKEN EN VRIJE TIJD BETER OP ELKAAR AFSTEMMEN

Wonen, werken en vrije tijd beter op elkaar afstemmen door ofwel te bundelen ofwel te differentiëren in modus – tijd – richting. De keuze van de locatie van nieuwe woningen is hierbij cruciaal.

Congestie is vaak in één richting: 's ochtends de stad in en 's avonds de stad uit, wat leidt tot een slecht functioneren van de transportsystemen. Dit moet meer afgevlakt worden want op andere momenten is er nog wel ruimte.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Mensen verhuizen niet snel, terwijl ze wel van werk verwisselen, bovendien werken de twee partners niet altijd in dezelfde stad. Je kunt mensen niet dwingen te verhuizen. Afstemmen van wonen en werken hoeft ook geen ruimtelijke oplossing te zijn, kan ook door andere tijdsindeling opgelost worden. Alles wat verweefbaar is moet verweven worden. Dit komt de nabijheid van functies ten goede.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Er moeten veranderingen komen in het arbeidsregime (minder pendel, meer in de tijd gespreide pendel) Wonen in een kantoorwijk verhoogt sociale controle
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investerings- & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Concentreer kantoren en winkels rond de stations en zet in op het versterken van het openbaar vervoer.
- Probeer ook een evenwichtssituatie te creëren voor bepaalde regio's: bv. blokkeer het uitbreiden van de werkgelegenheid in Vlaams-Brabant zolang er geen bijkomende woningen gebouwd worden.

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

OPENBAAR VERVOERNETWERK ALS BASIS VOOR ARBEIDSINTENSIEVE ECONOMIE

Dit model wil kansen geven aan economische clusters, vooral dienstverlening. Hierbij is verweving nodig om maatwerk op terrein te kunnen leveren. Een doelmatig vervoerssysteem moet ondersteuning geven. Belangrijk ook is het mogelijk maken van netwerking tussen ondernemingen.

Het model is een basis voor een georganiseerde vorm van deconcentratie.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> • Waar wordt wonen gelokaliseerd? • Bereikbaarheid is niet per definitie nabijheid. • Er ontbreken randvoorwaarden, waardoor niet duidelijk is wat wat stuurt. Er komt b.v. niet uit hoe met de open ruimte wordt omgegaan. • Hoe zit het met het openbaar vervoer in andere gebieden (niet arbeidsintensieve economie)?
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • De intentie is goed, maar de toetsing hangt af van randvoorwaarden. • Als hoofdstructuur is het goed, maar het is niet duidelijk of het voor iedereen geldt. De toegang tot het netwerk is enorm duur. • Concentratie kan de economie baten: synergie, clustervorming.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investerings & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Nabijheid en bereikbaarheid zijn enkel gegarandeerd als ook de woonfunctie gekoppeld wordt aan het openbaar vervoersnet.
- Aansluiting op bestaande bebouwing als randvoorwaarde om de druk van de open ruimte te houden.
- Verweving van economische activiteiten is nodig omwille van de haalbaarheid.

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

INDUSTRIEEL HUB-NETWERK ONDERSTEUND DOOR EEN INTELLIGENT VERVOERSSYSTEEM VOORTBOUWEND OP DE HAVENCLUSTERS

Dit model gaat uit van een industrie die innovatief is en transformeert. De industriële activiteit wordt gebundeld in havens (grote polen) en verspreide clusters (kleine polen) in Vlaanderen. Deze verspreide clusters laat delocalisering toe.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Het kan bedreigend zijn voor de leefbaarheid van de steden. Dit hangt o.a. af van hoe intelligent het is. Er zitten mogelijks opportuniteiten in om het openbaar vervoer te verbeteren. Hoe zit het met de interactie tussen kustwater en rivieren?
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Wat met mogelijke milieueffecten? Zijn er compensaties? De ecologische kost kan hoog zijn. Voor de sociale dimensie is het positief dat het laagwaardige werkgelegenheid levert. De ontsluiting via het internationaal vervoersysteem is een pluspunt voor de economische dimensie. Logistieke knoop is een gevaar. Er stellen zich dus vragen i.v.m. de (economische) duurzaamheid.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investerings & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Havens zijn vaak onderdeel van een stedelijk weefsel. De leefbaarheid van (haven)steden kan gewaarborgd worden door maatwerk in het proces.
- Verkeersbeheersing is een aandachtspunt. De efficiëntie van stromen moet gestimuleerd worden (bundelen, ondergronds, pijpleidingen) en stromen moeten uit de stad gehouden worden.
- De ecologische kosten zijn mogelijks hoog. Deze kosten dienen geïnternaliseerd te worden in de projectkosten.
- Het industrieel systeem behouden is ook een sociaal verhaal: creatie van laagwaardige tewerkstelling nabij stedelijke centra is een te benutten kans.
- De economische duurzaamheid van (publieke?) investeringen in het logistiek netwerk moeten meegenomen worden in de besluitvorming.

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

PROFESSIELE LOCATIES VOOR ECONOMISCHE ACTIVITEITEN IN IEDERE AFZETMARKT

Dit model vertrekt van volgende benadering: verdichten, verweven en nieuwe terreinen. Locatie is hierbij niet hetzelfde als bestemming; een groot deel van de economie zit verweven. Werklocaties worden in dit model sub-regionaal georganiseerd. Aan moeilijk te verweven activiteiten wordt een oplossing geboden door aanbodbeleid; er wordt een alternatief geboden aan 'risicobedrijven'.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> • Door de sterke verspreiding, zijn functies nabij. • Het betekent een totale versnippering van de open ruimte • De leefbaarheid van steden zal dalen, door vertrek van bedrijvigheid. • Het autoverkeer zal toenemen. Het draagvlak voor het openbaar vervoer zal verdwijnen. • Er zullen meer vrijheidsgraden zijn voor het bouwen. • Deze toename aan vrijheidsgraden heeft waarschijnlijk een negatief effect op het 'niet bouwen in overstromingsgebieden'. • De betaalbaarheid van het wonen kan in gedrang komen. De vastgoedprijs stijgt doordat er meer functies toegelaten worden.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Afzetmarkten dienen duidelijker omschreven te worden. Er zijn diverse afzetmarkten (internationaal, regionaal, lokaal). De afzetmarkten zijn niet voor elk type economie gelijk. • Het is niet te organiseren.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investerings- & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Het moet goed ingevuld worden. Anders is het nefast (toename versnippering, meer druk op open ruimte en waardevol landschap, afname leefbaarheid steden door vertrek bedrijvigheid en toename autoverkeer, ...)
- Versnippering – een belangrijk risico - tegengaan door gespreid te clusteren.

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

NIET-GRONDGEBONDEN LANDBOUW

In dit model worden landbouwbedrijven gelokaliseerd in de buurt van havens, industriegebieden, reservegebieden.... Het gaat om landbouwbedrijven zoals serrecomplexen, gericht op dierlijke productie (b.v. varkens), witloofteelt,...

Dit model betekent een win-win op het vlak van medegebruik van functies: infrastructuur, ontsluiting (mobiliteit), energievoorziening (gebruik van restwarmte uit industrie, aansluitbaarheid van eigen energieproductie uit warmtekrachtkoppeling), grondgebonden landbouw. Door clustering van deze ruimte-innemende landbouwactiviteiten kunnen open ruimtegebieden gevrijwaard worden.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Restgebieden en grootschalige industriegebieden liggen verder weg. Er is dus risico op vervreemding van het product. Voor het behoud van de open ruimte is het positief (in gebruik nemen van reeds bebouwde ruimte). Het betekent geen toename van waardevolle ruimte. Wel kan er een verschuiving zijn. Het autoverkeer in de stad zal waarschijnlijk niet afnemen. Er zal misschien zelfs eerder meer verkeer zijn.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Er is mogelijk meer energie nodig voor deze productiemethode. Anderzijds is de productie per oppervlakte een ander verhaal. Clusteren tot op een bepaald schaalniveau. Hoe zit het met de diergezondheid? Deze vorm van landbouw kan een probleem vormen bij het uitbreken van ziektes als b.v. varkenspest.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Voor de verdere kwaliteitsvolle ontwikkeling is er aandacht nodig voor volgende elementen:
  - gebiedsdifferentiatie (wat is de goede plek voor welke bedrijvigheid?)
  - bovenlokaal beleid, omdat er een duidelijke afweging van alle dimensies nodig is (bv. grondenbank, grondprijzenbeleid)
  - innovatie

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

GRONDGEBONDEN LANDBOUW

Dit model gaat er vanuit dat open ruimte speciaal bedoeld is voor de productie van voedsel. Het gaat hierbij niet enkel om lokale productie, maar ook om exportgerichte voedselproductie. Zo blijft het rurale karakter (belevingswaarden) van de open ruimte bewaard. Ook voor de ecologische waarde is het van belang.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Dit type van landbouw wordt gekenmerkt door een verspreide ligging. Bijgevolg is de landbouw niet echt aanwezig. Al is dit ook wel gebiedsafankelijk. Het is positief voor het behoud van de open ruimte. Of de waardevolle ruimte toeneemt, hangt af van de functies. Het zal toenemen indien er bijkomende voorwaarden zijn op vlak van duurzaamheid, ecologie, recreatie,...
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Deze productiemethoden hebben momenteel negatieve milieueffecten, zoals pollutie, erosie, grondwaterverstoring,... De huidige landbouwgebieden zijn niet meer waardevol voor de typische fauna. De waardevolle fauna zit nu in de restgebieden (havens b.v.).
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investerings & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Voor de verder kwaliteitsvolle ontwikkeling is aandacht nodig voor volgende elementen:
  - Maatschappelijke vraag naar meer duurzame productiemethoden vereist meer oppervlakte.
  - Zoeken naar optimale verwevenheid met andere functies (toerisme, ecologie, ...)
  - Efficiënte bedrijfsvoering nastreven: gronden dicht bij de bedrijven gelegen
  - Nood aan behoud van open ruimte: strikt ruimtelijk beleid, aanduiden van bouwrijpe zones, stringenter optreden naar functiewijzingen toe

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

STADSLANDBOUW

Dit model gaat uit van zelfvoorziening van voedsel in eigen tuintje of in volkstuintjes, in zelfplukboerderijen. Er is ook landbouw in en om de stad, gericht op lokale afzet van landbouwproducten.

Deze nabije vorm van landbouw biedt kansen naar sociale aspecten (collectief beheer), verbondenheid met landbouw en voedselproductie.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> • De nabijheid van functies is fundamenteel in deze vorm aanwezig. • Er is behoud van de open ruimte, maar eerder tijdelijk. • Opdat de waardevolle ruimte zou toenemen zijn voorwaarden nodig. • Het draagt sterk bij tot de leefbaarheid van steden. • Er moet opgepast worden voor verrommeling. • Of het autoverkeer zal afnemen is afhankelijk van de plek (cf. mensen gaan ook met de auto naar de supermarkt). Hiervoor zullen voorwaarden en sensibilisering nodig zijn. • De kostprijs van grond in de stad is te hoog voor landbouw. Er zal een instrumentarium nodig zijn, en steun van de overheid.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Het is op zich individueel. Maar door clustering kan het een meerwaarde zijn. • Om de agrarische functie te behouden/realiseren is een beleid nodig.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investerings & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Voor een verdere kwaliteitsvolle ontwikkeling is het bieden van een kader noodzakelijk:
  - Kader voor ruimtelijke kwaliteit met aandacht voor Individuele vrijheid. Er is nood aan clusteren van deze gebieden om “verrommeling” (visueel) tegen te gaan. Er moet gekeken worden naar kansen voor het (eventueel tijdelijk) gebruik van restgronden
  - Kader voor kennisoverdracht over voedselproductie : sensibilisering, landbouweducatie

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

GRADIËNTMODEL

Bij dit model worden de mogelijkheden voor multifunctionaliteit van de open ruimte en het leveren van ecosysteemdiensten (ESD) bepaald door de fysieke kenmerken van het gebied. Het gaat om een fysiek verbonden ecologisch netwerk (cf. VEN) en een landbouwgebied met prioritaire productiefunctie. Er zijn twee extremen, met daartussen verschillende gradaties van multifunctionaliteit. Het fysisch systeem (bodem, water, rivier- en beekvalleien...) en streekarakter zijn bepalend voor multifunctionaliteit/ESD.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Hoe ga je de mogelijke functies/diensten vastleggen? Er is de vrees dat een te flexibel model zal leiden tot wegdrücken van zachte, kwetsbare functies door hardere functies (recreatie, residentiële functies,...) en dat dit finaal het behoud van de open ruimte zal ondergraven. Anderzijds gaat dit model toch wel uit van de identiteit/intrinsieke kwaliteiten van een gebied om te bepalen wat er kan en wat niet. Een 'gradiënt' mag niet geïnterpreteerd worden als gebieden waar 'alles mag en alles kan'. Op nabijheid van functies zijn er zowel positieve als negatieve effecten. Het effect op het behoud van de open ruimte wordt eerder positief ingeschat. Of de waardevolle ruimte zal toenemen is onzeker. Het hangt ook af van de invulling die de burger aan 'waardevol' geeft. Op de leefbaarheid van de steden is er een positief effect (b.v. zuivere lucht). De vrijheidsgraden voor het bouwen nemen af, omdat je niet meer overal kan bouwen (het fysisch systeem is limiterend).
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Voor de ecologische dimensie is het positief, want er wordt meer ingezet op ESD. De relatie met de sociale en economische dimensie wordt onzeker ingeschat.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investerings- & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- 'Gradiënt' mag niet geïnterpreteerd worden als gebieden waar 'alles kan en mag'.
- Wegdrücken van zachte, kwetsbare functies vermijden en de open ruimte bewaren door uit te gaan van de identiteit/intrinsieke kwaliteiten van een gebied.
- In 'herbevestigde agrarische gebieden' primeert agrarische productiefunctie. In andere agrarische gebieden is meer ruimte voor andere functies en diensten.
- Onderzoek voeren naar bestaande Vlaamse ecosysteemdiensten, de behoefte aan bepaalde ecosysteemdiensten en de wijze waarop de open ruimte die diensten kan leveren.
- Huidig ruimtegebruik evalueren i.f.v. fysisch systeem en ESD om toekomstig ruimtegebruik te bepalen en om tot een 'optimalisatie' van het ruimtegebruik te komen (is te modelleren).
- Subsidies (publieke middelen) koppelen aan 'publieke diensten/ecosysteemdiensten' die een bedrijf netto levert (dus na internalisering van milieukosten).

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

LOKALE MARKTMODEL

Bij dit model worden de potenties voor het leveren van ecosysteemdiensten (ESD) lokaal gevaloriseerd op een 'markt' van vraag en aanbod waar lokale aanbieders en vragers elkaar vinden. Buiten natuur en landbouw zijn er ook diverse andere 'spelers' (leveranciers/gebruikers van diensten) en andere 'waarden' (bv. landschap). Alle actoren worden via marktwerking aangemoedigd om ESD aan maatschappij te leveren.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Er is geen garantie dat essentiële ecosysteemdiensten ook effectief geleverd zullen worden door de 'vrije markt'. Het te lokaal bekijken van vraag en aanbod kan leiden tot het afwentelen van effecten op andere regio's: waarom zou dorp stroomopwaarts water bergen om overstroming in dorp stroomafwaarts te vermijden? Voor bepaalde "ecosysteemdiensten" is er zeker geen duidelijke individuele "vrager", het gaat meer om een collectieve/maatschappelijke vraag of behoefte, dat vraagt dus ook eerder een overheidsregeling of -sturing. De 'vrije markt' van individuele eigenaars is geïnteresseerd in het financieel valoriseren van gronden. Zolang het verkavelen/bebouwen van een grond meer oplevert dan er kan verdiend worden door er een ecosysteemdienst op te leveren, zal de vrije markt die ecosysteemdiensten niet leveren.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> De relatie met de ecologische dimensie is onzeker tot negatief. De relatie met de sociale en economische dimensie wordt positief ingeschat.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Samenhang behouden, te lokale benadering van vraag en aanbod vermijden om afwenteling naar andere regio's te voorkomen.
- Divers, gevarieerd, kwalitatief landschap met integratie van ESD enkel mogelijk binnen marktmodel waarin ESD-waarde opgenomen wordt (bv. ESD-certificaten). Dergelijke kosten/baten-afweging meenemen bij ruimtelijke ontwikkelingen.
- Met rekeningssystemen het verlies aan ruimte voor het leveren ESD compenseren of aanrekenen (bv. ESD-fonds).
- Sommige specifieke collectieve ESD-behoefte vereisen een overheidsregeling of -sturing.
- Dit model moet aan het gradiëntmodel gekoppeld worden

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

STERK BEGRENSD STEDELIJK/VERSTEDELIJKT GEBIED

Dit model gaat uit van een sterk begrensd stedelijk/verstedelijkt gebied dat toelaat het buitengebied/open ruimte te vrijwaren van verstedelingsfenomen zodat essentiële functies (landbouw, natuur...) ecosysteemdiensten (ESD)/voedsel kunnen blijven leveren. Er zijn duidelijke grenzen rond stedelijke gebieden zodat het buitengebied niet verstedelijkt en ESD kan blijven leveren aan stedelijk gebieden. Er is aandacht voor ruime randstedelijke gebieden die wellicht een eigen benadering vragen.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Functies worden geconcentreerd in steden, dus dit model scoort goed wat betreft nabijheid. Sommige deelnemers vrezen wel dat de stedelijke gebieden op termijn steeds 'voller gepropt' zullen raken en de leefkwaliteit achteruit zal gaan. Anderen brengen daar tegenin dat de ruimtelijke organisatie van steden ook 'slimmer' kan (bv. combinatie van selectief sterk verdichten met behoud van voldoende groen/kwaliteit in de stad?) en er een evolutie is naar diensteneconomie die minder ruimte vraagt en sterker combineerbaar is met stedelijke omgeving. Op die manier kan ook het buitengebied gevrijwaard blijven voor (ook voor het stedelijk gebied) cruciale ecosysteemdiensten. Er worden vragen gesteld bij wat het 'suburbaan overgangsgebied' is en of daar een goede omgevingskwaliteit realiseerbaar is. Er is dan zeker behoefte aan een duidelijke visie per (type) gebied. Of het autoverkeer afneemt is onzeker, omdat de bewoners van de open ruimte naar de stad moeten voor alle functies. Er is meer waterbuffering in het buitengebied.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> De relatie met de ecologische dimensie is positief, behalve voor de leefkwaliteit van steden. De relatie met de sociale dimensie is onzeker (de manier waarop de stedelijke ontwikkeling verloopt is een belangrijke factor). De relatie met de economische dimensie is onzeker tot positief (meer diensteneconomie).
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investerings & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Achteruitgang van leefkwaliteit en uitstroom vermijden door slimme ruimtelijke organisatie van steden (bv. selectief verdichten, behoud voldoende groen, ...).
- O.m. vanwege onduidelijkheid rond randstedelijk gebied is er behoefte aan een duidelijke visie per gebiedstype.
- Stedelijke gebieden kunnen heel wat (kleinschalige) ESD zelf opnemen, bv. realiseren van groen-blauwe structuren heeft gunstige effecten op stedelijke ESD (temperatuurregulering, waterberging, luchtzuivering...).
- Veel ESD-kansen in de randstedelijke gebieden vanwege ingesloten openruimtefragmenten.
- Ook leegstaande bebouwde sites in sterk verstedelijkt gebieden hebben dit potentieel.
- Grote aaneengesloten openruimtegebieden van buitengebied leveren 'grootschalige' ESD (voedselproductie, CO₂-opslag, klimaatadaptatie, overstromingsbeheersing ...).

KWALITEIT LEEFOMGEVING_tafel 9_vorm 1

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

GEBIEDSDIFFERENTIATIE

Deze vorm gaat uit van een differentiatie binnen en tussen gebieden. Vlaanderen wordt gekenmerkt door verschillende types van gebieden. Bovendien zijn er verschillende gebruikers binnen één gebied. De gebieden hebben hierdoor een verschillende draagkracht. Het behoud van de diversiteit aan gebieden is een potentie om ruimtelijke kwaliteit te garanderen.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> • Accepteren van beperkingen in de invulling van de functies. Als je in een gebied gekozen hebt voor een bepaalde inrichting, kan niet eender welke functie hier nog voorzien worden. Er kan steeds een minimum basisvoorziening nabij zijn, maar dan met een beperkter aanbod aan producten. • Nadenken over hoe voor elk deelgebied functies nabij kunnen gebracht worden. En dit ook in de stad: minimum aan open ruimte voorzien. • Op macroschaal zou differentiatie het behoud van open ruimte moeten garanderen. Op lagere schaal zal het ervan afhangen: soms open ruimte bewaren, soms gericht inrichten, soms een andere invulling geven. • 'Toename waardevolle ruimte' is een relatief begrip. Kwaliteit en aanvoelen van wat kwaliteit is, is persoonsgebonden (afhankelijk van het type gebruiker). • Door differentiatie wordt de leefbaarheid van de steden positief beïnvloed. • Er wordt geen rechtstreeks verband gezien tussen differentiatie en afname autoverkeer en tussen differentiatie en verbeteren openbaar vervoer. Het hangt af van hoe differentiatie wordt ingevuld. • Je zal verschillende vrijheidsgraden hebben. Differentiatie verplicht om op voorhand lijnen uit te zetten. • Differentiatie heeft een positief effect op niet bouwen in overstromingsgebieden.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • De 3 dimensies van duurzame ontwikkeling – People, Planet, Profit - zijn steeds randvoorwaarden voor kwaliteit in/van een gebied. • Ecologische kwaliteit kan een hefboom zijn voor economische kwaliteit. • Proces voeren is belangrijk. Doelbewust maatschappelijk ageren om differentiatie maatschappelijk te kunnen verantwoorden. • Differentiatie is kiezen en gebiedsgericht werken. In bepaalde gebieden ga je andere belangen / waarden hebben dan in andere gebieden. • De potenties, kenmerken van een plek zijn de basis voor de differentiatie.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Ruimtelijke kwaliteit zal per schaalniveau en per gebied anders ingevuld moeten worden.
- Via gebiedsdifferentiatie de identiteitsbepaling versterken.
- Via gebiedsdifferentiatie een onderscheid garanderen tussen het behoud van open ruimte en (ver)stedelijk(t)e gebieden.
- Het is belangrijk om bij differentiatie van gebieden steeds te vertrekken van bestaande, kwaliteitsvolle kenmerken van de gebieden.
- Differentiatie van gebieden heeft nood aan een duidelijke visie voor de verschillende gebieden, rekening houdend met de verschillende schaalniveaus.
- Een andere term gebruiken voor gebiedsdifferentiatie: complementariteit – eigenheid van gebieden.

Algemene conclusie: Ruimtelijke kwaliteit is een kenmerk van de ruimte, en geen ruimtelijk vorm. Ruimtelijke kwaliteit, een kwaliteitsvolle leefomgeving, moet in de verschillende ruimtelijke vormen (verschillende types van gebieden) nagestreefd worden.

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

MEERLAGIGHEID - GELAAGDHEID

Deze vorm gaat uit van de meerlagigheid die ruimte kenmerkt. De combinatie van deze verschillende lagen leidt tot rijkdom. Vlaanderen kent zeer veel verschillende lagen. Het komt er op aan bij het organiseren van de ruimte met deze lagen rekening te houden. Het gaat hierbij zowel om meerlagigheid in de tijd als in de ruimte. Meerlagigheid wordt geïnterpreteerd als verschillende waarden en functies die gebruikers toekennen aan een gebied.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> • Meerlagigheid als organisatieprincipe kan zeker toegepast worden op grote schaal. Er mag niet op perceelniveau gedacht worden. • In meerlagigheid kan je veel kwijt. Voor elk van de wensen kan een laag ontwikkeld worden. • Hoe omgaan met conflicterende lagen? De kracht van lagen is dat je knooppunten, potenties kan zien. Knelpunten maken iets monofunctioneel: multifunctionaliteit versus monofunctionaliteit. Verweven waar het kan, scheiden waar het moet. • Bij meerlagigheid ga je uitspraken moeten durven doen (aan conflictbeheersing doen).
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Een kwalitatieve leefomgeving kan bijdragen tot een hoger geluksgevoel en tot een hogere productie.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Multifunctionaliteit versus monofunctionaliteit – verweven waar het kan, scheiden waar het moet. Hierbij onderscheid maken tussen gebieden waar verwevenheid nagestreefd wordt en gebieden die monofunctioneel zijn. Ze moeten de juiste vorm van meerlagigheid hebben: bij het ene gebied is verweving een grote troef, bij een ander juist het monofunctionele karakter.
- De uitdaging is het zoeken naar een juiste mix bij meerlagigheid, meervoudigheid en meerschalgheid.

Algemene conclusie: Ruimtelijke kwaliteit is een kenmerk van de ruimte, en geen ruimtelijk vorm. Ruimtelijke kwaliteit, een kwaliteitsvolle leefomgeving, moet in de verschillende ruimtelijke vormen (verschillende types van gebieden) nagestreefd worden.

KWALITEIT LEEFOMGEVING_tafel 9_vorm 3

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

NABIJHEID

Deze vorm gaat uit van een palet aan voorzieningen die zeer nabij, bereikbaar en toegankelijk zijn. Het gaat hierbij zowel over materiële en fysieke nabijheid als over tijdsbereikbaarheid. Nabijheid leidt echter niet per definitie tot ruimtelijke kwaliteit. Het gaat er dus om in welke mate nabijheid kan leiden tot een kwalitatieve leefomgeving.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Nabijheid kan ruimtelijk georganiseerd worden maar je hebt niet de garantie dat de burger zich ook zo gedraagt. Nabijheid en een onderscheid tussen open ruimte en (ver)stedelijk(t)e gebieden is een paradox. De open ruimte komt onder druk. Ook de waardevolle ruimte kan onder druk komen te staan. Of het bijdraagt aan de leefbaarheid van de steden hangt af van de invulling die aan nabijheid gegeven wordt.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Duurzame aspecten zijn randvoorwaarden voor het organiseren van nabijheid. Nabijheid heeft zijn grenzen. Verweven waar het kan, scheiden waar het moet (hinderlijke activiteiten)
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Nabijheid kan niet zonder verwevenheid
- Nabijheid is een randvoorwaarde voor minder verplaatsingen.
- Het hangt samen met een hiërarchie: een aantal basisvoorzieningen die voor iedereen nabij moeten zijn.
- Het hangt samen met bereikbaarheid (van kinderopvang, van schoolvoorzieningen,...), met de schaal.

Algemene conclusie: Ruimtelijke kwaliteit is een kenmerk van de ruimte, en geen ruimtelijk vorm. Ruimtelijke kwaliteit, een kwaliteitsvolle leefomgeving, moet in de verschillende ruimtelijke vormen (verschillende types van gebieden) nagestreefd worden.

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

PARTICIPATIEF PROCES

Deze vorm heeft als uitgangspunt om via een participatief proces tot een gedragen visie op ruimtelijke kwaliteit te komen. Door verschillende gebruikers van het gebied te betrekken bij het proces leer je de bestaande kwaliteiten van een gebied kennen.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Gezien meerder mensen aan het proces deelnemen zou het een positief effect moeten hebben op de wensen van de burger. Dit lukt echter enkel als de partners bereid zijn om tot een gelijkwaardige afweging te komen. Bedenking hierbij: Leidt een compromis niet vaak tot een vermindering van ruimtelijke kwaliteit? Namelijk tot wat 'gemiddeld aanvaard' wordt? Er wordt voorgesteld om een kwaliteitsbewaker aan te stellen in dergelijke participatieve trajecten.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Gelijkwaardige actoren is belangrijk. Kwaliteiten van een gebied leren kennen door de verschillende actoren te horen. Bewaken van voldoende professionele inbreng in het proces. Steeds vertrekken van de 3 dimensies van duurzame ontwikkeling – People, Planet, Profit.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investerings & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Om ruimtelijke kwaliteit te kunnen garanderen dient bij participatieve processen met enkele voorwaarden rekening gehouden te worden:
  - behoefte aan kwaliteitsbewaker bij het proces
  - bewaken van voldoende professionele inbreng tijdens het proces
  - toegevoegde waarde van ontwerper (expertise van ontwerper): wensen van verschillende betrokken partijen omzetten in een ontwerp met ruimtelijke kwaliteit
- Een kwaliteitsvolle leefomgeving moet een gedragen kwaliteitsvolle leefomgeving zijn. Het is dus belangrijk dat de oplossing gedragen wordt, ook al is het niet de beste maar de 2de beste oplossing.
- Pedagogische aspect van het participatieve proces erkennen.

Algemene conclusie: Ruimtelijke kwaliteit is een kenmerk van de ruimte, en geen ruimtelijk vorm. Ruimtelijke kwaliteit, een kwaliteitsvolle leefomgeving, moet in de verschillende ruimtelijke vormen (verschillende types van gebieden) nagestreefd worden.

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

RUIMTELIJK CENTREREN VAN LOGISTIEK IN HAVENS EN GESELECTEERDE HINTERLANDLOCATIES

Dit model gaat uit van het ruimtelijk concentreren van het logistieke apparaat waarbij logistieke activiteiten zoveel mogelijk worden gebundeld in de "dikke" stromen en multimodale mogelijkheden zoveel mogelijk worden aangewend. In combinatie met innovatieve energieconcepten geeft dit mogelijkheden om te komen tot een meer koolstofarme economie.

Dit model is waarschijnlijk niet hetzelfde als het bestaande idee rond "extended gateway".

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Voor de leefbaarheid van de steden moeten logistieke stromen systematisch losgekoppeld worden van de stad (vele goederensporen gaan nu dwars door stad). Open ruimte kan op bepaalde plaatsen worden aangetast. Vanuit het oogpunt van overstromingen zijn de havens een gevoelige plek. De capaciteit van het collectieve personenvervoer mag niet lijden onder een toename van het collectieve goederentransport. Stadsdistributie moet fijnmazig worden uitgebouwd naar het hinterland.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Omwille van de ecologische dimensie is een herbundeling van de stromen naar het hinterland wellicht nodig. Er moet ingezet worden op het verduurzamen van vervoersstromen. Het nastreven van een maximale toegevoegde waarde wil zeggen dat er op een locatie niet enkel overslag plaatsvindt maar dat het telkens gekoppeld is aan industriële activiteiten.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Multimodale knopen in de eerste plaats in reconversiezones voorzien.
- Beperken van goederenstromen door rationalisering (bv lege containers).
- Er moet meer ondergronds gedacht worden.

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

RUIMTELIJK CONCENTREREN VAN INNOVATIE IN UNIVERSITEITS-/KENNISSTEDEN

Innovatie is het enige dat telt. Het model zoekt naar een kritische massa en de vereiste grootschaligheid hiervoor. Niet langer onder de vorm van kleinschalige wetenschapsparkjes, verspreid over Vlaanderen, maar via gerichte clustering van (thematische) kennis, onderzoek & ontwikkeling, spin-offs en spin-outs, aansluitend bij de sterktes van de ondernemingen.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> • Hele stad is ook incubator voor dit model. Mits het creëren van ruimte voor innovatie op niveau van de stad gebeurt, geeft dit ook mogelijkheden op vlak van het verhogen van de leefbaarheid. • Er wordt meer kwaliteit bereikt als ook de mobiliteit op dit model wordt afgestemd: minder auto's in de stad en meer openbaar vervoer. • Een doordachte clustering zal de open ruimte op bepaalde plaatsen mogelijk aantasten maar op andere plaatsen dan weer veilig stellen.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Verschil maken tussen fysiek en virtueel netwerk: de tijdsafstand moet zwaarder tellen dan de werkelijke fysieke afstand. • Er wordt best gestreefd naar een thematische clustering waarbij aangesloten wordt op de innovatieve sterktes van ondernemingen. • Het verschil in de wereld kan enkel gemaakt worden door de brains grensoverschrijdend te bundelen (met o.a. Rijsel, Maastricht, Eindhoven). • Innovatie wordt best ook breder bekeken (meer dan alleen de universiteiten).
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Eerste keuze is reconversie van meer centraal gelegen stedelijke ruimten.
- Open ruimte opofferen moet kunnen voor topfuncties.
- Er is bestaand netwerk om op te enten, min of meer verweven door de stad

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

DUURZAME CONNECTIVITEIT MET BRUSSEL VERSTERKEN IN DE BREDE ZIN

Deze vorm wil een duurzame connectiviteit met Brussel nastreven in brede zin. Brussel is de enige echte toplocatie en dus troef voor Vlaanderen. Er wordt dan ook één polycentrische ontwikkeling met Brussel en steden errond nagestreefd. Daarom worden er vestigingsmilieus voorzien op goede locaties in Aalst, Mechelen en Leuven met gemengde functies (wonen, economie, zorg, cultuur). Bovendien kan Vlaanderen ook een aangename open ruimte om in te vertoeven aanbieden. In functie van de optimale connectiviteit is de verdere uitbouw van het GEN-net primordiaal.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Dit model scoort goed op het vlak van nabijheid van functies. Voor het behoud van de open ruimte is evenwel een strikt beleid nodig want anders slijbt alles stuurloos dicht Ontwikkelingen dienen aan te sluiten op stedelijke concentraties Openbaar vervoer goed uitbouwen want anders zullen regionale steden in het polycentrisch netwerk meer autoverkeer krijgen De identiteit van de regionale steden rond Brussel kan wijzigen (dit kan leiden tot een prijsstijging van het vastgoed). Overleg met Brussel en Wallonië is voorwaarde om administratieve grenzen te kunnen overstijgen
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Er is een strikt beleid nodig om mogelijke hinderaspecten binnen te perken te houden. Het model laat toe dit gestructureerd te organiseren. Wellicht positief voor de economische en sociale stabiliteit.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Opletten voor sociale segregatie!
- Gaat over de uitbouw van een polycentrische omgeving waarbij wonen en werken enkel geconcentreerd worden in de steden die door het GEN-netwerk zijn ontsloten.

KWALITEIT LEEFOMGEVING_tafel 11_vorm 1

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

GECONCENTREERDE DORPEN OF STADSWIJKEN

Dit model is sterk gericht op een identiteit die de herkenbaarheid vergroot (en ook omgekeerd: herkenbaarheid en eigenheid zorgen voor identiteit bij de bewoners, het gevoel thuis te zijn). Op lokaal niveau wordt zowel de woonfunctie en gemeenschapsvoorzieningen als tewerkstelling en commerciële functies voorzien; dus nabijheid van de verschillende functies in eenzelfde kern. Zo worden verplaatsingen buiten de kern voor dagdagelijkse behoeften zoveel mogelijk overbodig gemaakt. Tussen de functies is bovendien een grote verwevenheid. Rond de kernen ontstaan grote 'onbebouwde' gebieden, zoals open ruimtes.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Deze vorm is positief voor de nabijheid van functies als bepaalde functies niet verdrongen worden door prijsstijging (b.v. verenigingen). Of de waardevolle ruimte toeneemt hangt er van af: wat is waardevol en voor wie? Indien kernen gericht zijn op een identiteit met een herkenbaarheid, kan dat aansluiten bij jouw identiteit. Dit is echter niet zeker. De leefbaarheid van de steden zal stijgen indien het in bepaalde situaties gepaard gaat met ontpitten. Er moet een wisselwerking zijn tussen laag- en hoogdynamische plekken.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> De sociale en economische dimensies kunnen sterk onder druk staan, afhankelijk van de invulling van de verweven functies. Kleinschaligheid krijgt vernieuwde kansen (er wordt de nadruk op gelegd). In bepaalde gevallen hebben economische activiteiten echter grootschaligheid nodig om te overleven. Hoe met een bepaalde functie wordt omgegaan heeft dus zijn invloed op andere functies. Kleinschaligheid kan de draagkracht van grootschalige functies aantasten of omgekeerd.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Nabijheid en verwevenheid van de verschillende functies.
- Identiteit van de verschillende kernen is belangrijk.
- De herkenbaarheid moet centraal staan.
- Er moet afstemming gezocht worden binnen elke schaal, rekening houdend met de densiteit en gericht op groene/open ruimteontwikkeling.

KWALITEIT LEEFOMGEVING_tafel 11_vorm 2

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

HINDERLIJKE INDUSTRIE RUIMTELIJK SCHEIDEN EN MAXIMAAL BIJ ELKAAR AANSLUITEN

Deze vorm gaat uit ervan uit dat hinderlijke industrie gescheiden wordt van anderen functies, zoals wonen. Met hinderlijke industrie wordt zware industrie bedoeld (sterk vervuilend, veiligheidsnormen,...). Deze industrie wordt geconcentreerd nabij poorten en knooppunten.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Voor de werknemers van deze industrie zijn de functies niet nabij. Negatief voor behoud open ruimte. Wat het autoverkeer in de stad betreft, is vraag en aanbod niet op elkaar afgestemd. Omdat de nabijheid van werk voor sommigen zal afnemen, zullen sommige mensen die in de stad wonen zich buiten de stad moeten verplaatsen. Het verbeteren van openbaar vervoer is niet altijd even makkelijk te linken met poorten en knooppunten. Deze zijn eerder gericht op vrachtovervoer en niet op personenvervoer.
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Dat de nabijheid van het werk afneemt kan negatief zijn voor de sociale dimensie. Nevenfuncties kunnen er onder lijden als ze van grootschalige functies/industrie gescheiden worden.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Er moet duidelijk omschreven worden wat onder hinderlijk of zware industrie wordt verstaan. Anders zorgt dit voor verwarring.
- De organisatie van knooppunten en poorten moet beter op elkaar afgestemd worden. Knooppunten en poorten zijn niet overal even duidelijk afgewerkt. Sommige poorten zijn onvoldoende knooppunt of omgekeerd. De haven van Antwerpen is een poort terwijl de stad veeleer als het knooppunt functioneert.
- Het verschil tussen vraag en aanbod naar transport en andere voorzieningen vergroot. Werkfuncties zijn verder afgelegen van de woon- en verblijffuncties en commerciële functies (vb broodjeszaak). Collectieve (transport)voorzieningen van de bedrijven in de industriezone zijn noodzakelijk.
- De volledige uitbouw van een knooppunt kan bijdragen tot het succes, waarbij het openbaar vervoer een belangrijke plek krijgt.
- Een betere afstemming tussen de verschillende functies en de ruimtelijke scheiding dringt zich op.

KWALITEIT LEEFOMGEVING_tafel 11_vorm 3

RONDE 1: DE BEDENKER

MOGELIJKE VORMEN OM DE RUIMTE TE ORGANISEREN

EEN HIËRARCHISCH NETWERK GERICHT OP TRANSPORTSTRUCTUREN

In dit model wordt vertrokken van een wegcategorisering die bepalend is voor de opbouw van het netwerk. Het doorgaand en lokaal verkeer wordt gescheiden op verschillende niveaus (dus ook binnen dorp of stadswijk). De locatie van functies is afhankelijk van het transportnetwerk: intensieve functies bevinden zich op de hoofdassen, terwijl woonfuncties eerder ondergeschikt zijn.

RONDE 2: DE CRITICUS

CRITERIUM	EFFECTEN (uitleg)
relatie met WENSBEELD BURGER	
Nabijheid functies	<ul style="list-style-type: none"> Het impliceert een locatiebeleid: nabijheid van functies enten op het hiërarchisch transportnetwerk. Het effect op de open ruimte hangt er van af. Als er nieuwe infrastructuur aangelegd wordt is het negatief. Als er wegen weggaan, is het positief. Als bestaande wegen behouden blijven en een bepaalde hiërarchie krijgen is het neutraal. Het vraagt een mentaliteitsaanpassing: in vraag stellen van eigen verplaatsingspatroon b.v. (telewerk, andere vervoersmodi,...).
Behoud open ruimte	
Toename waardevolle ruimte	
Leefbaarheid steden	
Afname autoverkeer in stad	
Verbeteren openbaar vervoer	
Vrijheidsgraden bouwen	
Niet bouwen in overstromingsgebieden	
Betaalbaar wonen	
relatie met DUURZAME ONTWIKKELING	
Ecologische dimensie <i>(klimaat, milieukwaliteit, natuur & biodiversiteit, lokale leefkwaliteit, open ruimte, natuurlijke hulpbronnen en voorraden)</i>	<ul style="list-style-type: none"> Het kan beter beheersbaar worden. Trage wegen zijn positief in functie van vrijetijdsbesteding.
Sociale dimensie <i>(werkgelegenheid en jobkwaliteit, armoede en gelijke kansen – wat zich vertaalt in effecten op: inkomen, onderwijs, welzijn en volksgezondheid, huisvesting, cultuur en vrijetijdsbesteding, respect voor mensenrechtenverdragen)</i>	
Economische dimensie <i>(investeringen & competitiviteit, internationalisering (FDI, uitvoer), innovatie, ondernemerschap & KMO's, infrastructuur & logistiek, eco-efficiëntie)</i>	

RONDE 3: DE REALIST

BIJSTELLING mogelijke vorm om de ruimte te organiseren

- Een degelijk beheer tussen de verschillende netwerken is noodzakelijk, met een goede afstemming. Woonplaats en werkplaats kunnen bijgevolg niet los van elkaar gezien worden.
- Een hiërarchisch netwerk kan je niet loskoppelen van de ruimtelijke structuur en moet dus aangepast worden aan de locatie.
- Verwevenheid en een hiërarchisch netwerk gaan niet hand in hand.
- Een transportnetwerk is afhankelijk van de mate waarin het aangepast moet worden in combinatie met nieuwe structuren.